

FILOLOGIA UKRAIŃSKA

PROBLEMATYKA EGZAMINU LICENCJACKIEGO

HISTORIA LITERATURY UKRAIŃSKIEJ

A. LITERATURA XI–XVI w.

1. Piśmiennictwo staroruskie (XI–XIII w.) – geneza, specyfika, działy i gatunki. Dziedzictwo Rusi Kijowskiej a wschodniosłowiańskie literatury narodowe. Językowa i obrzędowa wspólnota Słowiańszczyzny prawosławnej (*Slavia Orthodoxa*). Wpływ południowosłowiański.
2. Najważniejsze zabytki literatury staroruskiej (*Słowo o prawie i łasce* metropolity Iłariona, *Żywot i pielgrzymowanie* ihumena Daniela, *Powieść minionych lat*, *Pateryk Kijowsko-Pieczerski*). *Słowo o wyprawie Igora* jako najbardziej intrygujący tekst epoki staroruskiej. Gatunek, poetyka i przesłanie. Związki z literaturą ustną. Spory o autentyczność.
3. Reorientacja kulturowa w wieku XVI. Wpływ kultury łacińsko-polskiej, prądów reformacyjnych i renesansu. Renesans religijno-kulturalny końca XVI – I połowy XVII stulecia. Polemika wokół unii brzeskiej – najważniejsze postacie i wątki.
4. Ukraińskie dumy: geneza, tło historyczne, motywy, środki stylistyczno-formalne, wykonawcy i instrumenty. Miejsce dum w ukraińskiej tradycji narodowej. Inne gatunki ukraińskiego folkloru.

B. LITERATURA XVII–XVIII w.

1. Wpływ polskiego baroku na kulturę ukraińską I połowy XVII wieku; wielojęzyczność ukraińskich twórców. Kolegium Kijowsko-Mohylańskie jako ośrodek krzewienia barokowej estetyki. Rozwój drukiarstwa i grafiki książkowej. Nowe tendencje w literaturze.
2. Popularność wiersza sylabicznego i poezji okolicznościowej. Odrodzenie homiletyki i hagiografii. Poezja dojrzałego baroku (Symeon Połocki, Łazarz Baranowicz). Epigramaty i poezja kunsztowna (Iwan Wełyczkowski).
3. Piśmiennictwo historyczne końca XVII– początku XVIII stulecia. Kroniki cerkiewne i latopisy kozackie – odmienne ujęcie dziejów Rusi-Ukrainy i jej związków z Moskwą (Rosją).
4. Literatura religijna i filozoficzna XVIII wieku. Hryhorij Skoworoda – życie, poglądy, pisma. Liryka refleksyjno-filozoficzna (*Ogród pieśni nabożnych*), traktaty filozoficzne i bajki. Wątki antyczne i oświeceniowe, oryginalne podejście do tekstu biblijnego.

C. LITERATURA I POŁOWY XIX w.

1. Kultura ukraińska w obrębie kultury Imperium Rosyjskiego. „Małoruski patriotyzm” *Historii Rusów*.
2. *Eneida* Iwana Kotlarewskiego – heroikomiczna panorama ukraińskiej historii i kultury. Językowo-stylistyczne bogactwo tekstu, ideowa niejednoznaczność (dyskurs imperialny / antyimperialny). Problem „kotlarewsczyzny”. Dramaty Kotlarewskiego.

3. Ukraiński klasycyzm i preromantyzm. Przekłady i adaptacje z literatury polskiej lub rosyjskiej (Petro Hułak-Artemowski, Hryhorij Kwitka-Osnowjanenko, Jewhena Hrebinka). Etnograficzny sentymentalizm Hryhorija Kwitki-Osnowjanenki.
4. Romantycy charkowscy (Łewko Borowykowski, Amwrosij Metłyński, Mykoła Kostomarow) i kijowscy (Mychajło Maksymowycz, Pantelejmon Kulisz, Taras Szewczenko). Twórcze wykorzystanie rodzimego folkloru, idealizacja Kozaczyzny. Romantyczna wizja dziejów Ukrainy i Słowiańszczyzny w *Księgach bytu narodu ukraińskiego*.
5. Początki odrodzenia narodowego w Galicji. Spory o alfabet cyrylicki. Działalność „Ruskiej Trójcy” (Markijan Szaszkewycz, Jakiw Hołowacki, Iwan Wahylewycz).
6. Najważniejsze etapy życia i twórczości Tarasa Szewczenki, główne motywy i wątki jego poezji. Stosunek do Polski i Polaków (*Hajdamacy, Do Polaków*). Ukraina i Imperium Rosyjskie (*Katarzyna, Sen, Kaukaz, Neofici*). Stylistyczno-formalna zależność od folkloru i elementy nowatorskie. Szewczenko jako obiekt mitologizacji.
7. Czasopismo „Osnowa” i jego rola w ożywieniu literatury i języka ukraińskiego. Cyrkularz wałujewski (1863) i ukaz emski (1876). Literacko-ideologiczna dyskusja Borysa Hrinczenki i Mychajły Drahomanowa.
10. Działalność naukowa, krytycznoliteracka, publicystyczna i przekładowa Pantelejmona Kulisza. Nowatorstwo formalne jego poezji. Zdemitologizowany obraz Kozaczyzny w *Czarnej Radzie*; początki ukraińskiej prozy historycznej.
11. Ewolucja realizmu w II połowie XIX w. – od etnograficznego i obyczajowego do psychologicznego. Marko Wowczok, Iwan Neczuj-Łewycki, Panas Myrny.
12. Ukraińska dramaturgia połowy XIX – pierwszej połowy XX w.: ewolucja od realistyczno-narodnickich sztuk Iwana Karpenki-Karego do eksperymentalnych dramatów Mykoły Kulisza.
13. Twórczość I. Franki: założenia ideowe, encyklopedyzm, zasada „realizmu naukowego”. Franko jako tłumacz, krytyk i historyk literatury, publicysta oraz organizator ukraińskiego życia kulturalnego w Galicji. Liryka i poematy filozoficzne Franki.

E. LITERATURA PRZEŁOMU XIX I XX WIEKU

1. Specyfika modernizmu ukraińskiego. Ugrupowania „Mołoda Muza” i „Ukraińska chata”
2. Twórczość Mychajła Kociubyńskiego. Ewolucja stylu w nowelistyce pisarza: od poetyki realistycznej do psychologicznego impresjonizmu. Archetypowo-filozoficzna wymowa *Cieni zapomnianych przodków*.
3. Modernistyczne podstawy światopoglądu Olgi Kobyłańskiej: nietzscheanizm, feminizm, estetyzm.
4. Lesia Ukrainka na tle epoki wczesnego modernizmu. Od motywów tradycyjnych we wczesnej liryce do nowatorskiego teatru „żywych symboli”.
5. Nowelistyka Wasyla Stefanyka. Wpływy naturalizmu.

F. od zakończenia rewolucji 1917 r. do współczesności

1. Sytuacja społeczno-polityczna po rewolucji 1917 r. i jej wpływ na życie literackie lat 20. Najważniejsze ugrupowania literackie. Eksperymenty artystyczne. Epoka „Rozstrzelanego Odrodzenia”. Wielka dyskusja literacka 1925-1928.
3. Urbanizacja, wojna i rewolucja, komunizm w zwierciadle literatury lat 20.: Mykoła Chwyłowy, Jurij Janowski, Wałerian Pidmohylny.
4. Poezja „rozstrzelanego odrodzenia”: Pawło Tyczyna - panteizm i „klarnetyzm”; Mykoła Bażan – neoromantyzm; nurt neoklasycyzmu

6. Zachodnioukraińska i emigracyjna poezja lat 20. i 30. Witalistyczny obraz świata w poezji Bohdana Ihora Antonycza. Najważniejsze motywy i wątki w twórczości poetów „szkoły praskiej”. Kult historii i imperatyw moralny w liryce Jewhena Małaniuka.
7. Poezja i proza emigracji ukraińskiej po II wojnie światowej: główne tematy i motywy
8. Ruch literacki lat 60.: nowatorstwo formalne i tematyczne, powrót dyskusji o roli poety i poezji. Fenomen „chymery prozy”. Literacki i społeczny fenomen Wasyla Stusa; egzystencjalizm
9. Nowe powieściopisarstwo historyczne lat 60., 70. i 80.; fascynacja przeszłością Ukrainy, szczególnie epoką baroku (problem pamięci narodowej i zdrady).
10. Przełom estetyczny końca lat 80. Ukraiński postmodernizm. Nowe prądy, manifesty i ugrupowania lat 90. Proza i eseistyka Jurija Andruchowycza, Oksany Zabużko, Tarasa Prochaški, Serhija Żadana.

LITERATURA:

- V. Łepki, *Zarys literatury ukraińskiej. Podręcznik informacyjny*, Warszawa-Kraków 1930.
- Д. Чижевський, *Історія української літератури*, Київ 2003.
- Історія української літератури ХХ століття* (у двох книгах), за ред. В. Дончика, Київ 1998.
- М. Зеров, *Українське письменство*, Київ 2003.
- М. Попович, *Нарис історії культури України*, Київ 2001.
- Е. Папла, *Poetyka. Skrypt dla studentów filologii ukraińskiej*, cz. I i II, Kraków 1994.
- Е. Папла, *Wprowadzenie do analizy dzieła literackiego. Skrypt dla studentów filologii ukraińskiej*, Kraków 2001.
- М. Гловіński, М. Окопій-Славіńska, J. Славіński, *Zarys teorii literatury*, 1991.

ZAGADNIENIA JĘZYKOZNAWCZE

GRAMATYKA OPISOWA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

1. System wokaliczny języka ukraińskiego i zmiany artykulacyjne samogłosek nieakcentowanych.
2. System konsonantyczny języka ukraińskiego oraz zmiany fonetyczne w nim zachodzące (asymilacje spółgłoskowe).
3. Analiza morfemowa i analiza słowotwórcza jednostki leksykalnej.
4. Kategorie gramatyczne rzeczownika.
5. Odmiana rzeczowników w języku ukraińskim.
6. Klasyfikacja semantyczna i odmiana ukraińskich przymiotników.
7. Klasyfikacja semantyczna, odmiana i łączliwość syntaktyczna ukraińskich liczebników.
8. Klasyfikacja semantyczna oraz odmiana ukraińskich zaimków.
9. Kategorie gramatyczne czasownika w języku ukraińskim.
10. Paradygmat czasownika w języku ukraińskim, funkcje składniowe poszczególnych form czasownikowych.
11. Klasyfikacja i funkcja składniowa przysłówków ukraińskich.
12. Funkcje synsemantycznych części mowy w systemie języka ukraińskiego.
13. Grupy syntaktyczne – klasyfikacja, rodzaje związku podrzędnego i typy ustosunkowań w grupach syntaktycznych.
14. Ogólne wiadomości o zdaniu. Klasyfikacja zdań prostych.

15. Główne części zdania, sposób wyrażania podmiotu i orzeczenia.
16. Rodzaje i sposób wyrażania pobocznych części zdania.
17. Klasyfikacja zdań złożonych.
18. Leksykologia jako nauka o systemie leksykalnym języka.
19. Leksyka języka ukraińskiego ze względu na nacechowanie stylistyczne, zakres użycia, sferę funkcjonowania oraz pochodzenie.
20. Najważniejsze słowniki języka ukraińskiego.

HISTORIA JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO

1. Cechy wyróżniające języki wschodniosłowiańskie wśród języków słowiańskich
2. Zjawiska wywołane zanikiem jerów słabych dotyczące wokalizmu języka ukraińskiego.
3. Zjawiska wywołane zanikiem jerów słabych dotyczące konsonantyzmu języka ukraińskiego.
4. Ikawizm ukraiński, przegłos, unifikacja [i] i [y], dyspalatalizacja spółgłosek przed [e].
5. Zmiany w systemie deklinacyjnym rzeczownika.
6. Zmiany w systemie koniugacyjnym czasownika.
7. Rozwój kategorii czasu.
8. Rozwój kategorii trybu.
9. Imiesłowy: ich pochodzenie i rozwój.

HISTORIA UKRAIŃSKIEGO JĘZYKA LITERACKIEGO

1. Powstanie i funkcjonowanie tzw. prostej mowy. Przyczyny jej zaniku w XVIII w.
2. Początki kształtowania się nowożytnego języka ukraińskiego.
3. Dyskusja o kształt języka literackiego w 2 połowie XIX w. (wariant wschodni i zachodni).
4. Ukraiński język literacki w okresie radzieckim (ukrainizacja, rusyfikacja).
5. Tendencje rozwojowe ukraińskiego języka literackiego w niepodległej Ukrainie.